

General Certificate of Secondary Education
2011–2012

Uimhir Lárionaid

71

Uimhir Iarrthóra

Eolaíocht: Teastas Singil (Modúlach)

Gníomhaíocht Dhaonna agus Sláinte

Modúl 2

Bonnsraith

[GSC21]

DÉ LUAIN 27 FEABHRA 2012

11.00 am–11.45 am

AM

45 nóiméad.

TREOIR D'IARRTHÓIRÍ

Scríobh d'Uimhir Lárionaid agus d'Uimhir Iarrthóra sna spásanna chuige sin ag barr an leathanaigh seo.

Scríobh do fhreagraí sna spásanna chuige sin sa scrúdpháipéar seo.

Freagair **gach ceann** de na **seacht** gceist.

EOLAS D'IARRTHÓIRÍ

Is é 45 an marc iomlán don pháipéar seo.

Léiríonn figiúirí idir lúibíní ar thaobh na láimhe deise de leathanaigh na marcanna atá ag dul do gach ceist nó do gach cuid de cheist.

Don Scrúdaitheoir amháin

Uimhir Ceiste	Marcanna
1	
2	
3	
4	
5	
6	
7	

Marc
Iomlán

LEATHANACH BÁN

Modh le tionchar an truaillithe a laghdú

boscaí
bruscair
níos mó

athchúrsáil

scagairí ar
shimléir

[2]

Roghnaigh ó:

**ocsaigin : níotráit : camras neamhchóireáilte :
dé-ocsaíd charbóin**

Tá ceimiceán darb ainm _____ in
_____ agus is féidir leis uisce a
thruailliú nuair a théann sé isteach in aibhneacha.

[2]

- 2 (a) Taispeánann an tábla seo a leanas faisnéis ar dhaltaí i rang.

Saintréith			
Dalta	Airde/cm	Dath súl	Ábalta an teanga a rolladh
Sinéad	155	Gorm	Is ea
Tomás	157	Gorm	Ní hea
Órlaith	141	Donn	Ní hea
Seán	150	Gorm	Is ea
Breandán	149	Donn	Is ea

- (i) Cá mhéad dalta a bhfuil súile gorma acu **agus** atá ábalta an teanga a rolladh?

_____

[1]

- (ii) Cé acu saintréith a bhfuil éagsúlacht leanúnach á léiriú aici?

_____

[1]

- (b) Bíonn 46 crómasóm i gcealla chorp an duine de ghnáth.

- (i) Cá mhéad crómasóm atá ann i gcealla duine a bhfuil siondróm Down air/uirthi?

Ciorclaigh an freagra ceart.

23

46

47

[1]

- (ii) Cad é a thugtar ar athruithe ar líon nó ar struchtúr crómasóim?

Roghnaigh ó:

solas ultraivialait : sócháin : ionfhabhtuithe

_____ [1]

Scrúdaitheoir Amháin

Marcanna Athmharc

3 (a) Tá an tarra i ndeatach tobac thar a bheith dochrach don chorp.

- (i) Luaigh dhá éifeacht a bhíonn ag an **tarra** i ndeatach tobac ar an chorp?

Roghnaigh ó:

ina chúis le heimfiséime : ina chúis le handúil

ina chúis le hailse : tá éifeacht aige ar an ráta croí

1. _____

2. _____ [2]

- (ii) Cad é atá i gceist, dar leat, le caitheamh fulangach tobac?

_____ [1]

- (b) Is féidir go ndéanfaidh alcól dochar don chorp chomh maith. Tá Bean Nic Gabhann ag caint le rang Bhliain 11 faoi chaitheamh 'freagrach' alcóil.

- (i) Luaigh dhá rud a d'fhéadfadh sí a mholadh maidir le caitheamh 'freagrach' alcóil.

1. _____

2. _____ [2]

- (ii) Is iomaí beár agus club atá oscailte i bhfad níos moille ná mar a bhíodh agus ní ag an am céanna a dhruideann na beáir agus na clubanna uilig i lár na cathrach.

Luaigh dóigh **amháin** a mbeadh sé seo ina chuidiú leis an fhoréigean a bhaineann le halcól a laghdú.

_____

_____ [1]

Scrúdaitheoir Amháin

Marcanna Athmharc

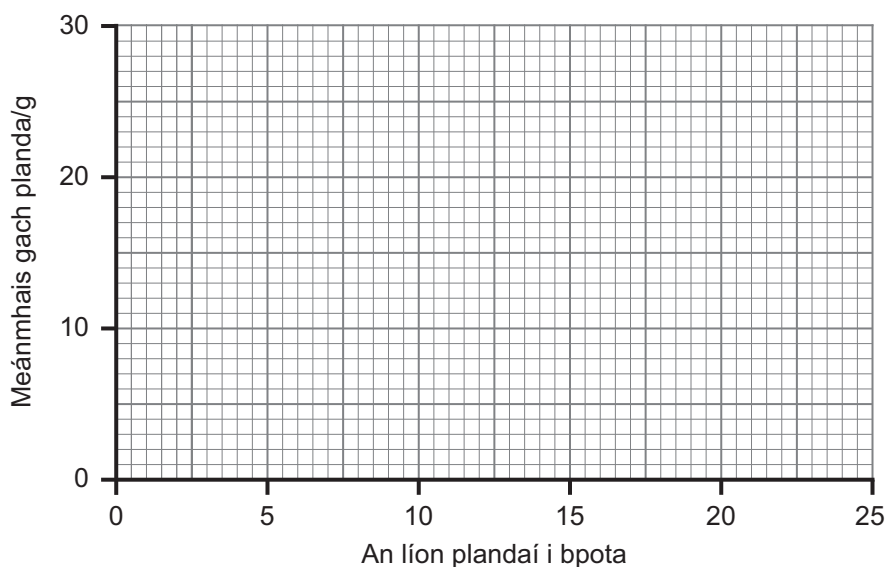
- 4 Rinne Niamh imscrúdú lena fháil amach an raibh éifeacht ag an líon plandaí i bpota ar fhás gach planda.

Tá cuid de na torthaí sa tábla seo thíos.

An líon plandaí sa phota	Meánmhais gach planda/g	Mais iomlán na bplandaí i ngach pota/g
5	28	140
10	22	220
15	17	255
20	9	180
25	4	

- (a) (i) Comhlánaigh an tábla thuas. [1]

- (ii) Ar an eangach thíos, breac líneghraf de **mheánmhais** gach planda ar líon na bplandaí sa phota.

[2]

- (iii) Comhlánaigh an abairt seo a leanas maidir le treocht atá á léiriú ag na torthaí.

De réir mar a bhíonn an líon plandaí i bpota ag méadú, bíonn an

_____ ag laghdú.

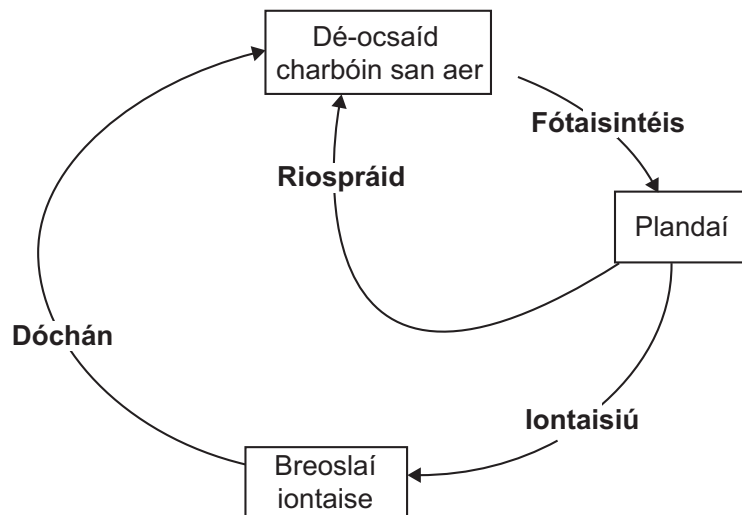
[1]

Scrúdaitheoir Amháin

Marcanna Athmharc

5 (a) Taispeánann an léaráid seo a leanas cuid den timthriall carbóin.

- (i) An fhaisnéis thuas agus do chuid eolais féin in úsáid agat, luaigh **dhá** fháth a bhfuil **méadú** ar leibhéal na dé-ocsaíde carbóin san aer le blianta beaga anuas.

---

 [2]

- (ii) Ainmnigh an fhadhb timpeallachta a bhíonn ann mar gheall ar leibhéil dé-ocsaíd charbóin a bheith ag méadú.

---

 [1]

Scrúdaitheoir Amháin

Marcanna Athmharc

(b) Taispeánann an léaráid seo a leanas crainn ghiúise ag fás i bhforaois.

Bíonn an crann giúise faoi dhuilliúr an bhliain uilig agus is féidir é a chur ag fás ar ithir dar caighdeán bocht nach bhfásfadh cuid mhór de na crainn dhúchasacha uirthi.

- (i) An fhaisnéis thuas agus do chuid eolais féin in úsáid agat, déan cur síos agus tabhair míniú ar bhuntáiste **amháin** don timpeallacht as foraoisí giúise a chur.

---

[2]

- (ii) Murab ionann agus crainn ghiúise, ní bhíonn an dair agus an fhuinseog faoi dhuilliúr ach i rith mhíonna an tSamhraidh. Cad chuige, dar leat, nach mbíonn ach fíorbheagán de phlandaí Earraigh amhail an cloigín gorm i bhforaoisí giúise i gcomparáid le foraoisí darach nó foraoisí fuinseoige?

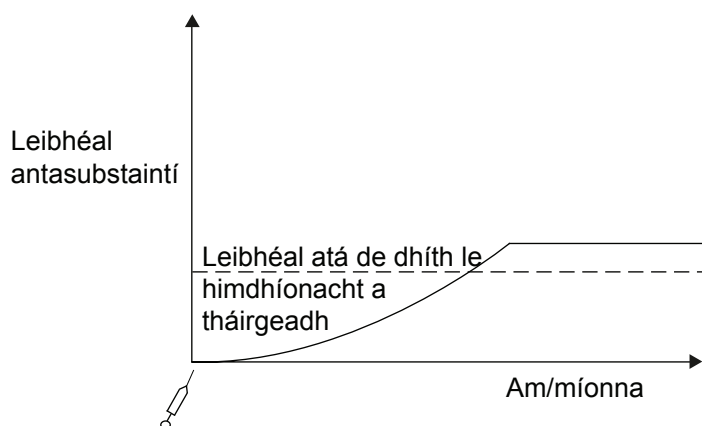
---

[1]

Scrúdaitheoir Amháin

Marcanna Athmharc

- 6 (a) Taispeánann an graf seo a leanas an dóigh a mbíonn na leibhéil antasubstaintí ag athrú san fhuil i ndiaidh do dhuine vacsaíniú a fháil.

Ná húsáid **ach** an fhaisnéis a thugtar le cuid (i) agus cuid (ii) a fhreagairt.

- (i) Luaigh fáth **amháin** a dtugtar vacsaínithe in éadan galair choitianta do leanaí agus do pháistí óga roinnt míonna sula ndéanfaid siad teagmháil le hionfhabhtuithe.

_____ [1]

- (ii) Cén fhianaise atá ann go dtugann vacsaínithe cosaint fhadtéarmach?

_____ [1]

- (b) Fuair Coilín vacsaíniú in aghaidh an fhliú i Mí Mheán Fómhair. Tháinig ionfhabhtú an víris fliú air i Mí Feabhra. Mínigh cén dóigh nár tháinig tinneas air cionn is go raibh an vacsaíniú aige.

_____
 _____
 _____
 _____
 _____
 _____ [4]

Scrúdaitheoir Amháin

Marcanna Athmharc

7 (a) Is sampla é an diúilicín riabhach de speiceas ionrach iomaíoch.

© Crown Copyright – Department of the Environment
<http://archive.nics.gov.uk/env/050701b-env.htm>

Tá siad i ndiaidh dul isteach i gcuid mhór de na príomh-uiscebhealaí i dTuaisceart Éireann agus tá siad ag déanamh dochair do ghnáthóga nádúrtha. Ba de thaisme a tugadh diúilicíni riabhacha isteach go hÉirinn mar gheall ar ghníomhaíocht dhaonna. Táirgeann siad substaint ghreamaitheach a fhágann go dtig leo greamú de rudaí crua amhail carraigeacha nó tóin bhád.

- (i) Luaigh dóigh **amháin** ar chuidigh an duine le diúilicíni riabhacha teacht isteach go hÉirinn.

_____ [1]

- (ii) Ainmnigh speiceas ionrach iomaíoch **amháin** eile.

_____ [1]

- (iii) Luaigh **dhá** shaintréith a bhaineann le speicis ionracha iomaíocha.

_____
 _____ [2]

- (b) Is féidir faisnéis aibitheach agus faisnéis bhitheach a úsáid le monatóireacht a dhéanamh ar fholláine na timpeallachta.

- (i) Cad é a chiallaíonn toisc bhitheach?

_____ [1]

- (ii) Ainmnigh orgánach **amháin** is féidir a úsáid le monatóireacht a dhéanamh ar leibhéil truailithe.

_____ [1]

Scrúdaitheoir Amháin

Marcanna Athmharc

SEO DEIREADH AN SCRÚDPHÁIPÉIR

Cuireadh isteach ar chead chun an t-ábhar cóipchirt uile a atáirgeadh.
I gcásanna áirithe is féidir nár éirigh le CCEA teagmháil a dhéanamh le húinéirí cóipchirt agus beidh sé sásta na hadmhálacha sin a fágadh ar lár a chur ina gceart amach anseo ach é a chur ar an eolas.